

SVV - Tutkiva opintokerho, Tampere

Sampola 15.3.2013, klo 16-18.30

Paikalla Ilkka Hjerppe (alustaja), Kaisa Väyrynen, Merja Simonen, Aki Ojakangas

Antti Suvanto, Jenni Pätäri (kirjuri)

Teema: Riittääkö yhteinen laki luomaan yhtenäisen vapaan sivistystyön, pitäisikö?

- Keskustelua käytiin kansanopistonäkökulmasta. Liikkeelle lähdettiin siitä, että vapaa sivistystyö on ollut ja on välttämätön yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta. Oikeus riippumattomaan sivistykseen sekä kansalaistoiminnan edellytykset on taattava jatkossakin kansalaisille monipuolisesti.
- Vapaan sivistystyön toimintaedellytykset ovat muuttuneet merkittävästi yhteiskunnallisten ja lainsäädännöllisten muutosten myötä. Muutokset ovat koskettaneet eri tavoin eri oppilaitosmuotoja.
- Nykyiseen yhteiseen ja suoriteperusteiseen lainsäädäntöön on tultu monivaiheisesti. Nykylaki on rahoituslaki, jonka tavoitteena on tasavertaisuus eri oppilaitosmuotojen välillä. Sen käänköpuolena on kuitenkin oppilaitosmuotojen tasapäistäminen. Laki toteaa oppilaitosmuotojen väliset erot, mutta huomioi ne käytännön kannalta heikosti. Tasapäistäminen koettelee näkyvällä tavalla esimerkiksi kansanopistotoiminnan erityisluonnetta.
- Kansanopistotoiminnan ydintä on internaatti ja internaattipedagogiikka. Se on pedagogisesti erityislaatuinen ja kustannuksiltaan verrattain kallis vapaan sivistystyön oppilaitosmuoto (vrt. esim. opintokeskukset), jota lainsäädäntö ei kuitenkaan huomioi. Näin kansanopistot joutuvat painiskelemaan resurssien kohdentamisen kanssa erityisellä tavalla. Jos internaattitoiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen ei löydy riittävästi varoja, kansanopiston perusidea hajoaa ja sen olemassaolo vaarantuu.
- Kansanopisto on perinteisesti ollut intensiivisen ja kokonaisvaltaisen kasvun paikka, kansanopistokoti, jossa korostuu yhteisöllisyys ja vuorovaikutteisuus. Kansanopistoissa ”koulua” on käyty elämää varten ja siihen on kuulunut vahvasti kansalaisvaikuttaminen.
- Nopean yhteiskunnallisen muutoksen (globalisaatio, tieto- ja viestintätekniinen kehitys, taloudellisen säännöstelyn purkaminen jne.) myötä yhteisölliset rakenteet ja kansalaisyhteiskunta ovat menettäneet merkitystään. Ihminen näyttäytyy enemmän tuotantovälineenä kuin minään muuna ja uudenlaisen yhteiskunnallisen eetoksen myötä myös kansanopistot ovat menettäneet vetovoimaansa nykynuorison silmissä. Tila ja vapaus toimia kansana ja kansalaisyhteiskuntana tai niihin panostavana oppilaitoksena on käynyt yhä ahtaammaksi.
- Samalla yhteiskunnalliset muutokset ovat synnyttäneet ennen näkemättömän tarpeen esimerkiksi erilaisille yhteisöllisyyden tukirakenteille. Yhteisöllisyyttä ei enää osata, arjen perustaidoissa on puutteita ja kansalaisaktiivisuus on ”erikoistunut”. Kansanopistoilla on paljon annettavaa tässä ajassa, mutta suoriteperusteinen valtionapulainsäädäntö pakottaa

kansanopistotoimintaa suoritehakuiseen suuntaan ja vie tilaa pitkäjänteiseltä kehittämiseltä ja esim. yhteisölliseen pedagogiikkaan panostamiselta.

- Resurssipula haastaa kansanopistotoiminnan erityisluonteen. Se luo painetta opiskelumaksujen ja ryhmäkoon kasvattamiseen sekä lähentymään muiden oppilaitosmuotojen kanssa toiminnan jatkuvuuden takaamiseksi. Maksujen korottamisessa on vaarana, että kansanopistosta muotoutuu sen peruslähtökohdan vastaisesti eliitin opisto. Suuremmat ryhmäkoot voivat puolestaan uhata opistopedagogiikan kannalta tärkeää ryhmäytymistä ja hyvää yhdessä tekemisen meininkiä. Vapaan sivistystyön oppilaitosmuotojen välinen yhteistyö puolestaan voi vahvistaa *vapaan sivistystyön* koulutuksellista asemaa, mutta samalla se haastaa kunkin oppilaitosmuodon erityislaatuisuuden ja sen jatkuvuuden. Mitä olisi tehtävissä uudenlaisen poliittisen tahtotilan herättämiseksi?
- Kansanopistotoiminnan jatkuvuuden näkökulmasta vapaan sivistystyön tasapäistäminen näyttäytyy tuhoavana. Kansanopistot ovat kuitenkin olleet läpi historiansa vikkeliä liikkeissään ja vastanneet vaihtuviin yhteiskunnallisiin tarpeisiin. Kenties se onnistuu tekemään niin myös nykyisessä tilanteessa. Mikäli oppilaitosmuoto halutaan säilyttää myös tulevaisuudessa, edellyttää se toiminnan aktiivista suuntaamista ja ennemmin proaktiivista kuin nykyisenkaltaista reaktiivista otetta.
- Muuta: Teemaidea tuleviin opintokerhoihin: ammatillinen yleissivistys.